

mindenki értesülhet, de egy tudomány eredményének publikálására hónapokat kell várni. Ez a gyors eredményközlés főleg akkor lesz elérhető, ha egy második lépésben az egyes szerkesztők, egy harmadikban pedig a korrektorok is on-line kapcsolatba kerülnek majd egymással. Ha pedig végül a szerzők is bekapcsolhatók lesznek ebbe az on-line hálózatba, a közreadás munkája hetek és hónapok helyett percekre és órákra csökken.

A folyóirat fejlődése azonban nem kizárólag technikai kérdés. A létét ma fenyegető problémákra egyéb megoldásokat is kell keresni. Ezek közé tartozik a rugalmasabb előfizetési díj-rendszer, ezzel az intézmények mint kiadók eddig nem igen foglalkoztak. Még határozottabb különbséget kell tenniük e téren a tagok és nem-tagok között, természetesen az előbbiek javára.

A folyóirat is termék és mint ilyennek mind tartalmában mind terjedelmében jobban kell a piachoz – azaz a felhasználókhöz – alkalmazkodnia.

Összegezésül leszögezhetjük, hogy a folyóirat tudományos örökségünk értékes része, amit mindenképpen meg kell őriznünk;

az évi 1000–5000 oldal terjedelmű folyóirat, amelynek 2000–10 000 előfizetője van, gazdaságos és az is maradhat;

mivel a folyóirat mint termék, viszonylag szűk fogyasztói rétegnek készül, ésszerű irányítással kell megőrizni a bevétel és a kiadás gazdaságos egyensúlyát;

a folyóirat értékes hagyományainak megőrzése mellett meg kell találni az előállításához legmegfelelőbb, korszerű vagy akár forradalmian új eszközöket is.

/HARTE, R. A.: The publishing outlook for 1985. = International Forum on Information and Documentation, I. köt. 3. sz. 1976. p. 3–5.

DAY, R. A.: Scientific journals: an endangered species = International Forum on Information and Documentation, I. köt. 3. sz. 1976. p. 6–8./

(Dezső Zsigmondné)

Hagyományos referálólapp-e a Library and Information Science Abstracts (LISA)?

Kétségtelen különbségek vannak a természettudományok és alkalmazott tudományok, illetve a társadalomtudományok terén működő referálólappok között. Az előbbiekhez természetes módon csatlakoznak egyéb információs szolgáltatások is (pl. szelektív információterjesztés, retrospektív keresés stb.), továbbá egyre inkább felhasználják a szerzői referátumokat. Ezzel szemben a LISA referátumainak 80%-át külső munkatársak készítik a szerkesztőség szigorú instrukciói szerint (a *Referatívnyij Zsurnal, Informatika* esetében ez az arány 73,4%).

A LISA elődje *Library Science Abstracts (LSA)* címmel jelent meg. R. N. LOCK és felesége, C. Muriel LOCK már a negyvenes évek végén felvetette azt a gondolatot, hogy a könyvtárösszefoglaló tanulói diákok számára egyszerű formájú referáló szolgáltatást kellene indítani. 1950-ben sikerült is rávenni a *Library Association-t (LA)*, hogy az addig gépírt formában körözött referátumokat negyedéves, nyomtatott folyóiratban tegye közzé a diákok, s természetesen az egész szakma számára. 1951-ben vette át H. Allan WHATLEY a szerkesztést, de egészen 1968-ig változatlan maradt a lap manufakturális jellege: mellékfoglalkozású szerkesztő, lelkes és szinte csak jelképes tiszteletdíjért dolgozó referálók. Mégis, a vállalkozás mind színvonalában, mind terjedelmében, mind példányszámában folyamatosan fejlődött, s azzal, hogy az angol nyelvű irodalom mellett felölelte az egyéb nyelveken megjelent közleményeket is, nagyban elősegítette az összehasonlító könyvtárügyi vizsgálatokat.

Mégis, a hatvanas években az informatikai elmélet hataimas megerősödése, s még a hagyományos könyvtári gyakorlat rohamos átalakulása (fejlettebb eljárások és számítógépek alkalmazása, a használók igényeinek messzemenő figyelembevétele) is a szakma bibliográfiai ellenőrzésének a fokozását kívánta meg. Így az LA és az ASLIB közös vállalkozásaként az LSA 1969-től LISA címmel jelent meg, s tartalma kibővült a teljes informatikai irodalommal. Az LA vállalta a kiadást és főfoglalkozású szerkesztő (a cikk szerzője) alkalmazását, az ASLIB pedig a tájékoztatásügyi referátumok elkészíttetését. Sajnos, az amerikai *Documentation Abstracts* (most: *Information Science Abstracts*) szerkesztőségével nem sikerült kooperációt kialakítani.

A LISA kéthavonta jelenik meg. Referátumait saját szakrendben tartalmazza. Az egyes számok szerzői indexét és a RANGANATHAN féle lánc-módszerrel készülő betűrendes tárgyszavas indexét évente összesítik. A szerkesztőség egy szerkesztőből, egy segédszerkesztőből, egy referálóból (angol nyelvű irodalom), egy gépíróból és egy félállású osztályozóból áll. A nem-angol nyelvű irodalmat mintegy 30 külső munkatárs referálja. Az előállítás módja többször korszerűsödött; jelenleg a számítógépes megjelentetés áll megfontolás alatt. Nyomdában vannak az 1969–1973-as periódus mutatói.

Tartalmilag a LISA átfogja a teljes könyvtári és informatikai szakirodalmat. 1973-ig alig nőtt a feldolgozott anyag mennyisége, nehogy emelni kelljen az előfizetési díjat. A szerkesztőség azonban úgy határozott, hogy a bőkezűbb válogatás érdekében 1974-re 60%-kal megemeli az árat; ezzel a tételek számát évi 3000-ról 3700-ra lehetett növelni. Az érdeklődés igazolta ezt a döntést: míg az LSA előfizetőinek csak 45%-a volt külföldi, a LISA példányainak 80%-a került külföldre 1974-ben. Az összes példányszám 2000, az 1975-re tervezett bevétel 50 ezer font, az 1969. évi 13 ezer fonttal szemben.

Bár a külső referálók 20 nyelvből referálnak, a közölt

anyagban mégis az angol dominál. A referátumok több mint 80%-a folyóiratcikkekről készül; 1974-ben 290 folyóirat feldolgozása nyomán. Egy 1973. évi vizsgálat szerint a referátumokat az eredeti közlemény megjelenése után, átlagosan 99 nappal publikálták, ami nagyon jó eredmény; bár ez az időtartam azóta nőtt, még mindig kevesebb, mint az amerikai *Library Literature* esetében.

A LISA dokumentumbázisa az LA-nak a *British Library* keretében működő könyvtára, valamint az ASLIB szakkönyvtára.

Szabályzat szerint készülnek a referátumok, amelyek általában 120–150 szavasak, de jelentősebb dokumentumok esetében hosszabbak is lehetnek. A szakcsoportba sorolást és a tárgyszavazást a szerkesztőség végzi. A szakrendet a *Library Association* 1975-ben közzétette. A szerkesztés és kiadás munkáját folyamatára szemlélteti a cikkben.

Két szerkesztési problémára tér ki ezek után a szerző. Az egyik az *osztályozással és a tárgyszavazással* kapcsolatos, s fő forrását abban látja, hogy a *szakma még mindig nem rendelkezik szilárd terminológiával és szaknyelvvél*, meglehetősen elhanyagolt a könyvtári és informatikai szakirodalom feltárását és keresését biztosító szabályozott nyelvi kifejezések kidolgozása. A másik nehézség abból adódik, hogy minden ország könyvtárügyét messzemenően meghatározza az ország intézményrendszere, a társadalmi, gazdasági, kulturális stb. környezet, s ezért nagyon *nehéz közös fogalmi kategóriákat kialakítani*, megfelelő angol szakkifejezést találni.

A cikk röviden foglalkozik más jelentős könyvtári és informatikai referáló szolgáltatásokkal is, amelyek összehasonlító vizsgálatára az UNESCO-tól kapott a szerző megbízást. (Ld. a TMT. 1976. 11. sz. p. 473–476. – *Referáló és indexelő szolgáltatások a könyvtártudomány és az informatika területén c. referátumot*).

A LISA további fejlődési irányait a következőkben látja:

a feldolgozott *primer irodalom mennyiségének növekedése*;

a használói igényeknek megfelelően *többféle szolgáltatás kifejlesztése* (folyóirat, mikroformátum, szelektív információterjesztés, géppel olvasható adatbázis és erre alapozott irodalomkutatás);

a referálás és indexelés *magas szakmai színvonalának megőrzése*.

/EDWARDS, T.: *LISA: a traditional abstracting service? - International Forum on Information Documentation, 1. köt. 2. sz. 1976. p. 25–34./*

(Papp István)

Egyezmény az ISA és az ARIST között

Egyezmény jött létre az ISA (*Information Science Abstracts*) és az ARIST (*Annual Review of Information Science and Technology*) kiadói között. Az egyezmény két alapvető pontja:

az ARIST-ban ismertetett valamennyi publikációt az ISA referálja;

az ISA-ban megjelent referátum utal az ARIST-nak arra a kötetére és fejezetére, amely ezt a témát tárgyalja.

Mindkét kiadvány 1966-ban indult az informatika szakterületén, az ISA mint *kurrens referáló folyóirat*, az ARIST mint *éves értékelő szemle*.

Az egyezmény segítséget nyújt az olvasóknak és kutatóknak abban, hogy az ISA útján gyorsan értesüljenek a tárgyban megjelenő elsődleges szakirodalomról és bizonyos idő múlva értékelő áttekintést kapjanak az ARIST-ból ugyanarra a témára vonatkozóan.

/NFAIS Newsletter, 18. köt. 3. sz. 1976. p. 5–6./

Új indexmű nyomtatott és géppel olvasható formában

1977. januártól a *Predicasts* információs vállalat megkezdi *The Federal Index* címmel öt nagy washingtoni időszaki kiadvány (*The Congressional Record, Federal Register, Presidential Documents, Commerce Business Daily, Washington Post*) közös indexének kiadását. Az index gépi adatbázis formájában is hozzáférhető lesz a Lockheed cég révén.

A kumulatív index havonta, negyedévenként és évente (keménykötésben) jelenik meg. Az index szerkezetében hasonlít az ugyancsak *Predicasts* kiadású *Funk and Scott Index of Corporations and Industries* felépítéséhez. Háromféle keresésre van lehetőség: ki (melyik szerv) csinált valamit; mit csinált; kire (mire) vonatkozik.

/Advanced Technology Libraries, 5. köt. 11. sz. 1976. nov. p. 7./

